

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 11(41) 2025

Київ – 2025

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 11(41) 2025

Kyiv – 2025

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2025. № 11(41) 2025. С. 4183

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління (Рішення від 01.12.2025, № 1/12-25)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

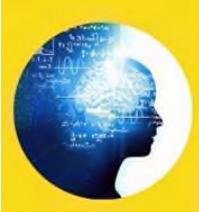
Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✦ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✦ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)

- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Кулікова Тетяна Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини, методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради; Експерт Державної Служби якості освіти з питань акредитаційної експертизи освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; Член Української асоціації дослідників освіти (Кременчук, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✦ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✦ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✦ Новік Крістіна Іванівна - координатор освітньо-технологічних проєктів в TeachEd (Великобританія)
- ✦ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✦ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✦ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✦ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✦ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✦ Равлюк Тетяна Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
- ✦ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✦ Рубан Микола Юрійович - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Київ, Україна)
- ✦ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (Одеса, Україна)
- ✦ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Синявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✦ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✦ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (м. Дніпро, Україні)
- ✦ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)

- ✚ Стратулат Наталія Вікторівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юрійівна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

***Статті розміщені в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.***

- Кулікова Т.** 710
*ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ
ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ: НОВІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄН-
ТИРИ ВИКЛАДАННЯ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ*
- Куца Л.П.** 723
*ТАЛАНОВИТА ДИТИНА У ПІСЛЯВОЄННОМУ ЧАСІ: ВОЛЯ
ДО ТВОРЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ Є.ГУЦАЛА
«ОЛЕНЬ АВГУСТ»)*
- Липка С.І., Кошук А.Ю.** 737
*КОНЦЕПТУАЛЬНА ОПОЗИЦІЯ EHRE-UNEHRE В НІМЕЦЬ-
КІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ*
- Липка С.І., Болдиш О.М.** 752
*ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БІНАРНОЇ КОНЦЕП-
ТУАЛЬНОЇ ОПОЗИЦІЇ WÜRDE – MINDERWERTIGKEIT В
СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ*
- Литвинська Т.Ю.** 767
*ПЕРЕКЛАД СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ НЕОЛОГІЗМІВ У
МЕДІЙНОМУ ТА ОФІЦІЙНОМУ ДИСКУРСІ: ЛІНГВІСТИЧНІ
ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ СТРАТЕГІЇ*
- Лупол А.В., Кардаш Л.В., Папіжук В.О.** 779
*ЗАСТОСУВАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ЛІНГВІСТИЧНІЙ ОСВІТІ
ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ*
- Мальченко М.С.** 796
*ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ОНЛАЙН-
ПЛАТФОРМ У МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ НІМЕЦЬКОЇ
МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ*
- Маремора А.А., Науменко С.С.** 810
*ПЕРЕКЛАД ЧЕН'ЮЙ З КИТАЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ
МОВУ: ЛІНГВІСТИЧНІ СТРАТЕГІЇ*
- Марєєв Д.А.** 821
*НАЗВИ ВОЗА (ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ) У СХІДНО-
ПОЛІСЬКОМУ ДІАЛЕКТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ*

УДК 821.161.2 – 3.09

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-723-736](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-723-736)

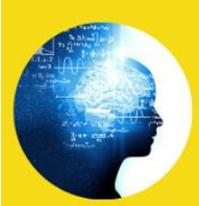
Куца Лариса Петрівна доцент кафедри філологічних дисциплін початкової і дошкільної освіти, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль, <https://orcid.org/0000-0003-4877-9626>

ТАЛАНОВИТА ДИТИНА У ПІСЛЯВОЄННОМУ ЧАСІ: ВОЛЯ ДО ТВОРЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ОПОВІДАННЯ Є.ГУЦАЛА «ОЛЕНЬ АВГУСТ»)

Анотація. У статті розглядається світ-ідеал обдарованої дитини післявоєнного часу на основі аналізу оповідання Є. Гуцала «Олень Август». Акцентується на домінуванні дитячої уяви/фантазії над практицизмом світу дорослих (самозакоханого режисера). Характер емоційно вразливої дитини простежується на матеріалі знакових епізодів твору. У них втілюються риси майбутнього митця: схвильованість «справжністю», спалахи уяви, здивування «чудесним», стан осяяння. Наголошено, що у контексті малої прози Є. Гуцала оповідання «Олень Август» вирізняється тим, що акт творення передоручається дитині. Специфічним постає хронотоп: простір – не село, а міський ландшафт, час – декілька годин весняного дня. Суб'єктивна дитяча готовність до творчості заявлена на початку твору і символізується радісним сприйняттям природи у час сірої післявоєнної дійсності.

Проаналізовано майстерність Є. Гуцала у підборі художніх деталей, які увиразнюють сприйняття світу мистецтва і фантазію творчої дитини. Побутово-учнівські лексеми «зошит», «брудна обкладинка», «старенький портфель» прочитуються як знаки, що вказують на віковий і соціальний статус персонажа. У контексті оповідання вони підкреслюють несумісність персонажів за критерієм талановитості: прагматична професійна потреба режисера Альтова і нестримна воля до творчості обдарованого Жені.

Увагу зосереджено на епізоді імпровізації з оленями, який розглядається як ідейно-художнє ядро оповідання. Переживши творчу напругу (осіяння), Женя проникає уявою у нову реальність, яку живило його маленьке минуле. Він зображений у віковому періоді, коли творча дитина формується як особистість і її настроєві та асоціативні реакції, викликані дійсністю, прямують до синтетичності та системності. Персонаж схвильований красою, що йшла від прочитаних книг і побаченого у фільмах.

Символ вифантазованих оленячих рог набуває в оповіданні універсальної цінності. Таким способом вияскравлюється тема письменницького автобіографізму: психологічні переживання Є. Гуцала у дитинстві прогноують прямування його обдарованості до мистецької реалізації. Підсумовано, що асоціативне мислення персонажа Жені втілює світоглядні засади, ідейно-естетичні погляди Є. Гуцала та забезпечує ліричну ауру оповідання «Олень Август».

Ключові слова: дитина, досвід дитинства, обдарування, асоціація, уява, схвилювання, осяяння, краса.

Kutsa Larysa Petrivna Associate Professor at the Department of Philological Disciplines of Primary and Preschool Education, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, <https://orcid.org/0000-0003-4877-9626>

**A TALENTED CHILD IN THE POST-WAR PERIOD:
THE WILL TO CREATE (BASED ON YEVHEN
HUTSALO'S SHORT STORY «THE DEER AUGUST»)**

Abstract. The article explores the idealized world of a gifted child in the post-war period based on Yevhen Hutsalo's short story «The Deer August». The focus is placed on the dominance of a child's imagination and fantasy over the practicality of the adult world (embodied by the self-centered film director). The character of an emotionally sensitive child is traced through key episodes of the story, which reflect the traits of a future artist: emotional responsiveness to authenticity, flashes of imagination, wonder at the miraculous, and moments of inspiration.

It is emphasized that within Hutsalo's short prose, «The Deer August» stands out for entrusting the act of creation to the child. The chronotope of the story is specific: the space is not rural but urban, and the time span covers only a few hours of a spring day. The child's subjective readiness for creativity is declared at the beginning of the narrative and symbolized by the joyful perception of nature amid the bleak post-war reality.

The article analyzes Hutsalo's mastery in selecting artistic details that enhance the perception of the world of art and the creative child's imagination. Everyday school-related lexemes such as «notebook,» «dirty cover,» and «old briefcase» are interpreted as signs pointing to the character's age and social status. In the context of the story, these elements highlight the incompatibility of the characters in terms of giftedness: the pragmatic professional needs of director Al'tov contrast with the unrestrained creative will of the talented boy Zhenia.

Particular attention is devoted to the episode of the improvisation with deer, which is considered the ideological and artistic core of the story. Having experienced creative tension (a moment of inspiration), Zhenia imaginatively enters a new reality nourished by his small past. He is depicted at an age when a creative child is forming as a personality whose emotional and associative response to reality tend toward synthesis and coherence. The character is deeply moved by beauty derived from the books he has read and the films he has seen. The symbol of the imagined deer antlers acquires universal meaning in the story. In this way, the theme of the writer's autobiographical reflection becomes evident: Hutsalo's own childhood experiences foreshadow the direction of his talent toward artistic realization. In conclusion, the associative thinking of Zhenia embodies Yevhen Hutsalo's worldview and aesthetic principles, endowing the short story «The Deer August» with its lyrical atmosphere.

Keywords: child, childhood experience, giftedness, association, imagination, emotion, inspiration, beauty.

Постановка проблеми. В оповіданні «Олень Август» пам'ять письменника занурюється у конкретний часопростір, із якого винуртовує початок його творчого буття, письменницька істина-образ, істина-переживання. Йдеться тут про духовний біографізм, що виявляється у творах, у яких прототипом головного персонажа автор обирає самого себе. Є. Гуцало описує свого малого персонажа так, ніби він є «продуктом власної «пам'яті дитинства», а не тільки витвором уяви дорослого митця» [7, с. 117].

Подібні до «Оленя Августа» твори формують «головну книгу» письменника, який не завжди здогадується, у яку форму вона втілиться. Зате він знає, якою вона буде за глибинною суттю, за своїм осердям.

Дослідники, намагаючись на основі оповідань Є. Гуцала про дитинство простежувати автобіографізм реального автора, прочитували у кожному з них ключові слова гуцалівського самопредставлення: «осяння», «раптові спалахи уяви», «зафіксовані миті», «несподівані настрої». Особливість стильової манери як лірико-психологічного акварельного письма впливала із характеру його творчого мислення. Якщо говорити про неповторність Гуцалового творення на основі розгляду «Оленя Августа» («естетичні досягнення ранніх оповідань варті того, щоб їх описати й інтерпретувати...» [9, с.71]), то в цьому оповіданні *творення* вирізняється тим, що воно передоручається дитині, схвильованій справжнім мистецтвом. Малий школяр вибудовує оригінальну особистісну реальність чи певну паралельну дійсність. У контексті малої прози 60-х років ХХ століття незвичайність образу оленя Августа не була абсолютною. У час, коли «... Буття існувало на рівні Ідеалу...» [6, с. 6], мала проза Є. Гуцала поставала

естетичним феноменом і являла «метафізичний екзистенціал «дива» [11, с. 63].

Оповідання «Олень Август» (1965) стало творчо-мислительним відкриттям свідомості творчої дитини і одночасно розкривало психологічні засади прози Є. Гуцала. Мить історії (декілька годин ранньовесняного дня одного із післявоєнних років) оживає у пам'яті реального автора. Відтворюються минулі переживання і рефлексії, що формують часопростір пам'яті дитинства та ілюструють асоціативність Є. Гуцала, який акцентує на своєму улюбленому «стані осяяння» (Кравченко А.). Саме у мить осяяння малий персонаж споглядає досить виразний образ оленя Августа. Це центральна асоціація в оповіданні. У подібних образотвореннях центральна асоціація по-мистецьки виражає здатність до творчості (обдарування) як визначальну проблему твору, конфлікт, ідею. Подібна асоціація у сконденсованій формі може ставати заголовком твору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Твори Євгена Гуцала про дитинство мають на сьогодні досить авторитетних дослідників. Оцінки Павлишина М. заохочують до гуцалівських літературних студій. Не погоджуючись із тими, хто відносив оповідання письменника до категорії «дитяча література» (хоча діти і виступають у них головними персонажами), Павлишин М. констатував, що саме твори цього жанру «належать до найцікавіше сконструйованих та найбільш естетично досконалих творів Гуцала» [9, с. 71]. Тарнашинська Л. у контексті поколінневих психологічних образів-канонів шістдесятників розглядає метафоричний образ-канон часу дитинства в оповіданнях Є. Гуцала. Вона акцентує на феномені «незвичайного психологічного пережиття чудесного» у них, завдяки чому автор «створить своєрідний «канон у каноні» [11, с. 63]. Готовність автобіографічного персонажа в оповіданні «Олень Август» до творення виражається у його зацікавленнях, як «робиться фільм». Професія режисера (антитетичний персонаж – режисер) ґрунтується на онтологічній інтермедіальності. Вчені останніх десятиліть, як відомо, активізують дослідницьку увагу на сфері інтермедіа, на «реаліях між окремими медіа, зокрема література, кіно...». Доречними є акценти Мочернюк Н. про те, що йдеться про той тип інтермедіальної референції, коли письменник відсилає персонажа (і читача) «до фільму чи імітації кіноматографічних технік...» [8, с. 59]. Вербицька Л. та Конівіцька Т. наголошують на актуальності комунікативних процесів у різних ситуаціях, особливо кризових. Вони виокремлюють «прямоту» вислову, що будується на засадах критичного мислення; здатність «адекватного реагування» на важливі події; включення учасників діалогу у «систему безперервного зворотного зв'язку» [1, с. 276]. Янкович О. запропонувала модель сучасного міжпоколінневого трансферу

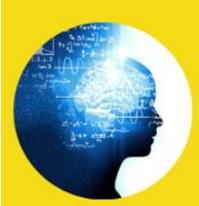

(міжпоколінневої трансмісії) моральної культури, зацентрувавши на руйнівних наслідках «нестачі любові» в житті творчої дитини та особливо на потребах зміни «візерунка» сучасних суспільних тенденцій у напрямі актуалізації ідей педагогіки серця [12, с. 72]. Погрібна Д., розглядаючи формування творчої особистості у контексті психологічно-ментальних характеристик суспільства, зазначає, що «домінантою креативності людської особистості постає інтенціональна воляова активність» [10, с. 256].

Мета статті – простежити на матеріалі оповідання Є. Гуцала «Олень Август» специфіку представлення проявів уявного буття і волі до творення у психологічному хронотопі автобіографічного персонажа Жені, якому передано у художньо-образній структурі твору власне авторський (гуцалівський) досвід дитинства.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктивна готовність Жені до творення подана уже в першому абзаці твору. Тут зображено радісне сприйняття весняного хронотопу, яке заангажоване на художнє творення у майбутньому Гуцалових «живих» метафор або ж уяви, що спрямована проти сірої дійсності. Увагу хлопчика, що повертався зі школи, привернув натовп: очікували зйомок в кіно. Назва фільму – не відома. Люди, що тут стоять, охоплені одним настроєм – байдужістю, знеохотою, незадоволенням. Вони не відчують причетності до «мистецького» акту. Отже, зацікавлений тільки Женя. Зацікавлений, бо хоче знати, як «робиться» кіно. Це перший імпульс, який прогнозує майбутнє творчо-мислення персонажа, або цілком «нова поведінкова модель» [2, с. 126]. Перші два абзаци твору – це синкретичний пейзаж, що постає фоном психології персонажа. Пейзаж «працює» на творчо-мисленневий план образу. Асоціативна структура цього образу є значно складнішою, як може видатися на перший погляд. Жені було так радісно, що він «галасував про те, що двірники рубають лід» [3, с. 127]. Сонцю, якому Женя усміхався, і самому Жені притаманна промовиста характерологічна риса – життєнаповнення. Сонячно- радісний ритм відсуває у тінь сіро-жовто-темні барви післявоєнної дійсності, яку промовисто символізує «старенький портфель» персонажа-учня.

Радість Жені раптом обірвалася – перед ним височів «незрозумілий масивний апарат». У натовпі знали, що церемонію підготовки «акторів» до зйомок влаштував режисер. Женя теж знав, що тут мусив бути «найголовніший». Організована ним черга хлопця здивувала: «... Стояв дідусь, який читав газету... За ним прилаштувалася молодиця з кошиком, із якого виглядав стурбований довгоший гусак. Далі дівчина у вовняній хустині. Гарній дівчині було душно, і вона почала розв'язувати хустину... З незалежним виглядом, повільно наблизився студент. Трохи здивовано

зиркнув на гарну дівчину, а потім обличчя в нього стало таке, неначе біля автобуса нікого, крім нього, не було» [3, с. 128]. Женя не зовсім розумів побачене: у кіно мало би бути щось красиве і незвичайне, а тут – незадоволена черга, гусак, дідусь з газетою... Все-таки Женя «роззявив рота від захоплення». Його особливо зацікавлював чоловік, що сидів на високому стільці, який, коли щось не вдавалося, злився і махав ногами. Все, що відбувалося, хлопець пов'язував саме з цим чоловіком. Все ж таки він не міг бути «головним». Адже «головний» мусив би творити і творити «щось гарне, незвичайне». Тому зустріч із Альтовим (він і виявився «головним») викликала душевне сум'яття Жені. Альтов без причини сварився на нього, нервував. Женя не розгнівався, оскільки він уже знав зі свого короткого життєвого досвіду, що «начальник» не може творити «справжнє». Його потяг до краси був непогамовним. Тому подію, яку Женя уже встиг «схопити», він миттєво намагається згармонізувати із красою «свого» простору. Коли Альтов поцікавився, звідки він «взявся», то хлопець відповів метафорично: «Звідти, – гойднув... головою на вулицю, блискучу від снігової води й крижаних скалок» [3, с. 128].

«Високий рівень контролю в організації теми і форми» [9, с. 77] в оповіданні «Олень Август» досягається рядом художніх засобів, що підкреслюють часопросторові відношення. Традиційний хронотоп як взаємозумовленість часу і простору досить сконденсований: декілька годин від закінчення уроків у школі до вечора, коли «день уже згас». Просторові відношення розгораються і набувають градаційної форми: вулиця, пустир, сквер, внутрішній світ Альтова, внутрішній світ Жені, простір мистецтва, осяяння.

Названі простори взаємопов'язані. На розі вулиці, де зупинився жовтий автобус і стояв натовп, «свій» простір Жені відсувається у зону відчуження: «гарне» перемежується з «негарним». Відчуження позначається знаками, які дисонують із символами «свого» простору. У «своєму» – сонце, хмільні горобці, свіжа вода, дзвінки краплі. У «чужому» – жовтий автобус, якийсь високий стілець, незрозумілий великий апарат. Глибинної радості Женя не втрачає – усе-таки він вдома.

Істинний митець не спрощує конфліктної засади, не зводить твору до примітивної психологізації. Для нього особливо важливим є «вживання» (В'язовський Г.) у психологію тих персонажів, що дисонують із його власним духовним біографізмом: він повинен налаштувати себе на певне сприйняття психологічно чужого, інколи навіть неприйняттого для нього способу життя, уявно і розумово увійти в нього. Щоб не дійти до авторської сваволі, аби персонаж не був «ходячою схемою», треба пережити все те, чим він живе і про що думає. Жені у його віці ще не відомо, що режисер повинен

бути талановитим, він не знає поняття «талановитий», але знає, що таке «гарне», «таке, як у кіно».

Дослідники неодноразово зазначали, що Є. Гуцало особливо володів секретами поєднання і розміщення художніх деталей. Це ілюструє «Олень Август». Вагомі деталі у межах тесту оповідання повторюються. Так, Женя вдруге намагався підійти до апаратури і коли сперся плечем об тонкий стовбурець липи, то крапля від бурульки двічі капнула йому за шию. Вже під час перебування з Альтовим на нерівному пустирі Женя згадав, як йому за шию попала оця «дрібна кулька». Від того спогаду «здригнувся» і почав застібати на гудзики стареньке пальтечко. На початку твору, коли хлопець повертався зі школи, то помітив, як по дивно-сизих бурульках котилися «дзвінки краплі». Деталі виконують вагому характерологічну функцію у конструюванні образів-персонажів. Коли Альтов побачив Женю у натовпі, то «гримаса невдоволення з'явилася на його стомленому обличчі. ... Поклав йому на плече долоню з довгими сухими пальцями. Ті пальці були жовті – від куріння» [3, с. 128].

Ключовою лексемою у побудові ще однієї деталі постає «зошит». Вона артикулюється у кількох епізодах твору. На початку, коли йдеться про радісне світосприйняття Жені, він галасує і розмахує стареньким портфелем, із якого виглядали зошити. «Зошити», «книжки» і «старенький портфель» – це знаки, які засвідчують, так би мовити, соціальний і віковий статус хлопця. Читач легко здогадується, що портфеля батьки не спромоглися купити для Жені, це був чийсь портфель, який у нелегкий післявоєнний час переданий йому у спадщину. У Жені він ще не встиг стати стареньким. Вдруге згадано «зошит» в епізоді, коли Альтов покликав хлопця в машину. Тоді «з портфеля висунувся зошит з брудною обкладинкою» [3, с. 131]. Тут і далі зошит («брудна обкладинка», «забруднений зошит», «зошити впали у воду») уже набуває значення символу, який викликає у читача досить зримі асоціації. Зошит постає не тільки свідомством учнівства Жені. Функціональне призначення його як художнього засобу значно глибше. У контексті оповідання він, як і «старенький портфель», підкреслює антитетичність головних персонажів не тільки за віковим чи соціальним статусом, а насамперед за мірою талановитості. Загалом художні деталі в оповіданні суттєво поглиблюють мотив – талант дитини мусить мати умови для розвитку (наголосимо, що в оповіданні для означення поняття «талант» вжито «дані»). Так, Альтов, хизуючись перед красивою жінкою, безпідставно виносить Жені у його присутності жорстокий вирок: «...В нього немає ніяких даних» [3, с. 134]). Градаційне вивершення цього епізоду («жовтий автобус загарчав мотором, біля вихлопної труби забринів синій дим, засмерділо спаленим бензином» [3,

с. 124]) пов'язане із градаційною настроєвістю Альтова – обтяжлива «робота» завершилася, режисер засміявся. Художні засоби тут «працюють» на відтворення буття Альтова у «чужому» просторі. Женя навіть здивувався, «як звучить незнайоме прізвище» [3, с. 129].

«Чужим» простором виявився для Альтова і кінематограф. Він і сам не вважав себе митцем. З гіркотою зізнався Жені, що він, як режисер, «буденний», як і всі інші; знав, «що не вартий захоплення», усвідомлював, що мав би знімати «щось вагомніше і значніше» [3, с. 130]. Але на вагомніше режисер не мав права (соцреалізмівського канону треба було дотримуватись), а далі, знеохотившись, не вмів творити, «не вмів фантазувати» [3, с. 132].

Роздвоєна між вимогами соцреалізму і таємницею свободи творчості, душа Альтова особливо увиразнена у двох сюжетних пунктах твору. Насамперед тоді, коли він пропонує хлопцеві проїхатися весняною вулицею. Запитуючи, чи Женя хоче зніматися в кіно, Альтов лукавить. Бо дивиться на Женю тільки як на «школяра із порваним портфелем». Закінчується цей «благородний» жест тим, що біля будинку з урочистими білими колонами хлопець помітив різку зміну настрою режисера, який несподівано «відчинив двері і сердито сказав: Виходь!» [3, с. 134]. Таким способом Є. Гуцало довершив моральний портрет Альтова як митця. Загалом у творенні цього персонажа вирішальну роль відіграє жест: Альтов невдоволено «поклав на плече долоню», «взяв хлопчину за комір» тощо.

Найповніше розкривається єство Альтова в епізоді імпровізації з оленями. Обидва персонажі постають тут у своїй глибинній моральній і творчій суті. Наприклад, Альтов глянув на Женю – і побачив у ньому талант. Привабливість «маленької постаті» була йому незрозумілою. Режисер відчув подив, захоплення і одночасно заздрість. Женя переживав момент «великого схвилювання». Зазначимо тут, що творчу напругу, яку відчуває справжній митець, Липа Ю. назвав «великим схвилюванням» або ж «ною ясністю», Антонич Б.-І. – «окремою дійсністю». Точніше означає цю окрему дійсність Тарнашинська Л., називаючи її «ною реальністю» (Див.: 11, с. 31). Хоча персонажа твору звать Женя, але не ім'я постає першим чинником розкриття прихованого автобіографізму. Найпереконливішою його рисою є звернення самого автора до болючого спогаду. Адже не зовсім далеке минуле (1965 рік) трансформується у тексті в сучасне і одночасно майбутнє. Тут варто акцентувати, що у процесі цієї трансформації, за Інгарденом Р., «... значення слів, речення й вищі одиниці сенсу є витворами, які виходять із суб'єктивних операцій свідомості» [5, с. 20].

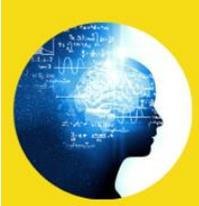
В оповіданні «Олень Август» Женя, вільний поки що від ідеологічних реалій, проникає в іншу реальність, яка і є метою мистецтва. Прив'язаність

до дійсності (хлопець любив сонце, хмільних горобців, чисті крижинки) і свобода (однаково, що про нього скажуть: він «гратиме сам із собою») дає йому можливість побачити цю іншу дійсність. Вона виходить за межі лінійного часу і ніби стає його «власним» часом, але часом уже на вертикалі. Ця «нова реальність» Жені виникла завдяки пам'яті, у якій його ще «маленьке» минуле жилося красою, що йшла від прочитаного і побаченого у фільмах. В одну мить «власний» час Жені відокремлюється від власного часу Альтова, який не вмів і не хотів фантазувати. Адже пам'ять режисера не виходила на вертикаль протягом тривалого часу, тому він зневірився. Звідси його прогнозування стосовно Жені: «...Йому ще не раз доведеться розчаровуватись» [3, с. 129]; «Можливо, цей дар пропаде даремно» [3, с. 133].

Женя, заангажований тільки у красиве і обнадіяний можливістю знятися у кіно, в одну мить синтезує короточасний «мистецький» досвід (природа, книги, фільми), опиняється у просторі осяяння або ж «миттєвої метафізики». Саме у миттєвій метафізиці вчені вбачають призначення мистецтва: якщо ж воно прямує виключно за часом реального життя, то буде «мілкішим, ніж життя» (Башляр Г.). Тільки проживаючи миттєву діалектику радості і страждання, воно піднімається над буденністю. На будівництві, де планували знімати новий фільм, «для Жені було мало цікавого. Він зник до будівельних майданчиків, до робітників у чорних фуфайках, на яких осів червоний цегляний пил. Зник... до високих кранів...» [3, с. 131]. Альтов раптом інтуїтивно «виміряв» свій талант талантом цього хлопчини і несподівано для себе почав імпровізувати. Миттю пробудилася фантазія, яка накреслила штрихи сценарію нового фільму, що його не збирався ставити. Народилася і назва – «Олень Август». Це фільм про золотошукачів, які заблудили в тайзі. Син одного із них на ім'я Август, якого не хотіли брати в експедицію, має намір їх врятувати. Він марив оленями, і золотошукачі назвали його Олень Август. Альтов вигадував, не вірячи у вигадуване, а Женя повірив і уявив тайгу. В його уяві постало багато оленів, що поколихували гіллястими рогами. Він уже любив цих оленів, йому подобалася їхня повільна хода, гіллясті роги, замріяні, як у людей, очі. Але коли Женя відкрив побачене Альтову, признався, що споглядає на пустирі оленів, то режисер різко засміявся – і «тварини з гіллястими рогами зникли. На пустирі видніли самі ями...» [3, с. 133].

Художньо відтворена в оповіданні «Олень Август» внутрішня свобода Жені глибоко заторкнула режисерське єство Альтова – він миттєво окинув зором здобутки власної несвободи. Його оповило гідке почуття заздрості. Альтов здогадується, що цей хлопчина «з порваним портфелем» обдарований тим, чим обдаровані справжні майстри, і він роздратовується.

Режисер підсвідомо відчув провину перед хлопцем як перед глядачем із високим горизонтом сподівань – в Альтова виникло бажання бути гідним його захоплення. Поїздка на пустир – це промовистий акт виправдання, це відповідь на розчарування Жені, який не побачив під час зйомок «гарних» епізодів, якими він захоплювався у деяких фільмах.

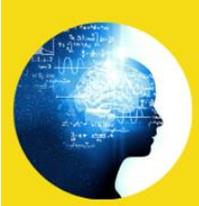
Альтов привіз Женю на місце будівництва, де лежали купи битої цегли, стояли чорні крани, гули бульдозери. У ямах на пустирі – нерівному, розритому – ріс бур'ян. Режисер, оглянувши все це, здригнувся і риторично запитав: «Бачиш оце будівництво? ... Тут мені доводиться знімати новий фільм. Правда ж, мало чого цікавого знайдеш?» [3, с. 131]. Але ж талановитий режисер міг би знайти. Як знаходили шістдесятники. Над цими купами битої цегли, над бульдозерами, новозбудованими будинками вивищувалась Людина. Шістдесятники зуміли заглянути в її зболену душу, поставити її у центрі своїх високомистецьких творів. Альтов не хотів. Його спроба піти до людей несе в оповіданні «Олень Август» вагоме символічне навантаження. Режисер «спробував пройти пустирем, – мабуть, хотів потрапити до тих людей, що заливали фундамент, але глина налипала до черевиків – чорних, лакованих, і він невдоволено суплячись, повернувся на асфальт...» [3, с. 132].

Женя, навпаки, уже вмів знаходити красу в усьому. Споглядання її у природі викликає неймовірну радість, тому він і «галасує» (дієслово «галасував» у другому абзаці оповідання вжито тричі). Простір звичайної вулиці постає у його баченні дивовижним плетивом небуденних (насправді звичайних) образів, за допомогою яких його уява творить незвичайну картину весняного пробудження. Радіє від того, що доброзичливо усміхається сонце, що дрібні крижини виблискують гострими крайками, вилітаючи з-під ломів двірників, що «смішні» горобці купаються у струмках, що дивакуваті дівчата проходять в уже розстібнутих пальтах. Тут доречно акцентувати на сталості внутрішньопсихологічного простору Жені, простору, який ілюструє його сприйняття зовнішнього світу. Тільки один раз, коли він почув від Альтова, що у нього «немає даних», у дитячу душу закралася порожнеча. Тоді і зошити впали у воду, але це була лише мить. Цей душевний ландшафт не характерний для Жені: він знає, що поставить таке кіно, що всі «ахнуть» від подиву.

У процесі аналізу автобіографічного твору треба мати на увазі методологічні засади психології творчості, за якими творча уява і фантазія перебувають у прямій залежності від попереднього досвіду людини, і що саме досвід постає здебільшого матеріалом для фантазування. На перший погляд, в оповіданні Є. Гуцала ця засада нібито не актуалізується: Альтов як режисер із достатньо великим досвідом не вмів фантазувати. Побутує це

одна, уже складніша, форма зв'язку між фантазією і досвідом, коли зв'язок налагоджується між готовим продуктом фантазії і яким-небудь явищем дійсності. В оповіданні «Олень Август» такий зв'язок налагоджується в уяві Жені блискавично, хоча він не мав ні життєвого досвіду, ні знань про працю в кінематографі. Альтов у своїй практиці опирався тільки на першу засаду – побачене і пережите. Женя своєю творчою наснагою дитини підштовхнув його до фантазування, і Альтов окреслив тематичну лінію мистецького фільму. Коли він у миттєвому захваті від власної фантазії розповів про задум Жені, то одразу ж засумнівався у можливості творення такого фільму: «Я ... ніколи не бачив тайги» [3, с. 132]. Викладаючи задум, Альтов знав, що ніколи його не зреалізує, тому означив видуманий ним же сюжет як «брехню». Женя, навпаки, «уже уявляв безкраю, зеленоверху тайгу. Хвоя розлилась, як море, а він із старими бородачами стоїть на сонці. Вони розгублені, знесилені, не знають, куди йти. Але він рятує їх...» [3, с. 132]. Ця уявна картина ілюструє вищу форму зв'язку фантазії з реальністю, прогножуючи майбутній талант. В останньому епізоді «Оленя Августа» найповніше виражений інтелектуально-психологічний струмінь оповідання Є. Гуцала. У ньому художньо зреалізовується повнота саморозкриття творчої уяви малого персонажа. Альтова тут уже немає, немає ні у думках, ні у веселощах Жені. Ідучи посутенілим парком, хлопчик потрапляє у найглухіше місце. Запах моху, бруньок, сирого каміння викликає у нього складний світ переживань: «Серце неначе опустилося глибоко-глибоко, стало бентежно у грудях...» [3, с. 135]. Варто констатувати тут кристалізацію уяви. Не зайвим буде згадати й І. Франка, який розрізняв такі визначальні аспекти душевного життя талановитої особистості: свідомість (здатність відчувати враження й імпульси як щось відокремлене від внутрішнього «я» митця); чуття (спроможність реагувати на зовнішні чи внутрішні імпульси); фантазія (можливість комбінувати і перетворювати образи, які зберігаються в пам'яті); воля (можливість зосередження фізичних чи духовних сил для прямування в одному напрямі). Франкові міркування спонукають звернутись до зізнань Є. Гуцала, що ілюструють його власний характер у дитинстві, і таким способом підтверджують автобіографізм твору. Ці зізнання письменника стосуються його перших літературних спроб у третьому чи четвертому класі (майже ровесник Жені із оповідання «Олень Август»). Уже хрестоматійними стали спогади Є. Гуцала про те, що свої перші поетичні спроби він акуратно заклеював у конверти й посилав у Київ. Але жодної схвальної відповіді так і не одержав – усі вони були негативними. Незважаючи на те, Гуцало-школяр «писав – і слав, писав – і слав...». Такою ж непохитною є воля Жені до творчості, який рішуче заявляє про себе: «Він сам гратиме. Сам із собою» [3, с. 135]. Його

думки і почуття, активізуючись, зосереджуються на уявному образі, уява розширюється, вбирається у плоть і творить фрагмент майбутнього фільму: «Серед тихих кущів, між якими білили клаптики снігу, ворушилися гіллясті роги... То йшло назустріч багато мовчазних, весняних оленів...» [3, с. 135]. Женя завдяки духовній свободі – як вільна «творча» дитина – дуже швидко пройшов засадничий етап творчого мислення – споглядання і вживання в образ. Його нетипові міркування навіть роздратували Альтова. Його асоціювання, втілене у дихотомії «тіні-гіллясті роги», ілюструє творчомислительний шлях дитини до оригінальної художньої творчості в майбутньому. Можемо говорити лише про певне відкриття таємниці, оскільки конструювання образів, злиття їх в художню цілісність – таємний, навіть інтимний процес художнього мислення.

Висновки. Ліричну стихію творів Є. Гуцала, що ґрунтувалася на дитинній чистоті і відкритості до краси, дослідники прочитували як форму суспільної опозиції. У його малій прозі 60-х років ХХ ст. вирізнялося оповідання «Олень Август» – як художня парадигма пам'яті про прямування обдарованої дитини до творчості. Призма творчого буття автобіографічного персонажа стала способом розкриття неоднозначного і драматичного світу зрілого митця-режисера післявоєнного десятиліття.

Художня переконливість хронотопу пам'яті дитинства (власного часопростору автора оповідання) забезпечила довершеність зображення персонажів. Їхня уява та асоціативність балансує у межах антитетичної дихотомії – таланту втраченого і таланту майбутнього. Залежність режисера Альтова від диктату тоталітарної реальності і внутрішня свобода Жені-школяра давала Є. Гуцалу можливість проникнути у метафізичний простір мистецтва-як-істини. Оригінальне пейзажне штрихування прочитується в оповіданні як засіб відтворення обдарованості і дитячої готовності до творення. Автобіографічний персонаж Женя відзначається чутливістю у сприйнятті художніх форм, у моделюванні уявних та реальних об'єктів, кольорів та світлових ефектів. Синтез фактів післявоєнної дійсності, впливу прочитаних книг і побаченого у фільмах формував у свідомості персонажа незвичайні асоціативні картини-образи. Просторові відношення набули у творі градаційної форми і узагальнені як «свій» простір і «чужий» простір. Повторювані ключові лексеми засвідчують соціальний, моральний і віковий статус персонажів та настроюють читача на конструювання зримих (уже читацьких) асоціацій. Епізод імпровізації з оленями постає композиційним ядром оповідання та розкриває духовне і творче єство Жені і морально-мисленнєву кризу Альтова. Символ оленьчих рог набуває в оповіданні ідейно-художньої ваги і розкриває проблему дитячого таланту, який прямує до мистецької реалізації.

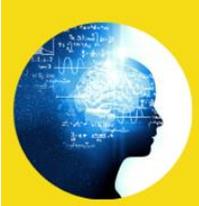

Література

1. Вербицька Л., Конівіцька Т. Комунікація в надзвичайних ситуаціях як один із аспектів кризової комунікації. *Вісник науки та освіти*. № 8 (38). 2025. С. 269-279.
2. Галета О. Нова словесність : українська література в антропологічній перспективі. Львів : В-во УКУ, 2023. 248 с.
3. Гуцало Є. Олень Август. *Гуцало Є. Олень Август. Оповідання. Повість*. К.: Веселка, 1986. С. 127-136.
4. Дончик В. Г. Проза українського серця. *Урок української*. 2002. № 4. С. 51-54.
5. Ингарден Р. Літературно-художній твір. Львів : Літопис, 2024. 484 с.
6. Коцюбинська М. Мої обрії : В 2 т., Т. 1. К. : Дух і літера, 2004. 336 с.
7. Михида С. Психопоетика українського модерну : Проблема реконструкції особистості письменника. Кіровоград : «Поліграф – Терція», 2012. 352 с.
8. Мочернюк Н. Поза контекстом : Інтермедіальні стратегії літературної творчості українських письменників-художників міжвоєнтя. Львів : В-во Львівської політехніки, 2018. 392 с.
9. Павлишин М. Оповідання Євгена Гуцала. *Павлишин М. Канон та іконостас: Літературно-критичні статті*. К. : Видавництво «Час», 1997. С. 71-81.
10. Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми: колект. монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 320 с.
11. Тарнашинська Л. Презумпція доцільності : Абрис сучасної літературознавчої концептології. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 534 с.
12. Jankowuch A. Міжпоколінневий трансфер моральної культури: історичний аспект. *Transdyscyplinarne studia*. Bydgoszcz : Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczu, 2020. Nr 15. S. 63–77.

References

1. Verbytska, L., & Konivitska, T. (2025). Komunikatsiia v nadzvychainykh sytuatsiiahk yak ody n iz aspektiv kryzovoi komunikatsii [Communication in emergency situations as one of the aspects of crisis communication]. *Visnyk nauky ta osvity*, 8 (38), 269–279. [in Ukrainian].
2. Haleta O. (2023). Nova slovesnist' : ukrains'ka literatura v antropologicznii perspektyvi [New literature: ukrainian literature in an anthropological perspectiv]. Lviv : V-vo UKU [in Ukrainian].
3. Hutsalo, Ye. (1986). Olen' Avhust [The Deer August]. In Hutsalo Ye. Olen' Avhust. *Opovidannia. Povist'* (pp. 127–136). Kyiv : Veselka [in Ukrainian].
4. Donchyk, V. H. (2002). Proza ukrainskoho sertsia [Prose of the Ukrainian heart]. *Urok ukrainskoi*, 4, 51–54. [in Ukrainian].
5. Ingarden, R. (2024). Literaturno-hudosznii tvir [Literary and artistic work]. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
6. Kotsiubynska, M. (2004). Moi obrii [My horizons] (Vol. 1). Kyiv : Dukh i litera [in Ukrainian].
7. Mychyda, S. (2012). Psykhopoetyka ukrainskoho modernu : Problema rekonstruktsii osobystosti pismennyka [Psychopoetics of Ukrainian modernism: The problem of reconstructing the writer's personality]. Kirovohrad : Polihraf–Tertsia [in Ukrainian].
8. Mocherniuk, N. (2018). Poza kontekstom : Intermedialni stratehii literaturnoi tvorchosti ukrainskykh pismennykiv-khudozhnykiv mizhvoiennia [Out of context: Intermedial strategies of literary creativity of interwar Ukrainian writer-artists]. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky [in Ukrainian].

9. Pavlyshyn, M. (1997). Opovidannia Yevhena Hutsala [Yevhen Hutsalo's short stories]. In Pavlyshyn M. Kanon ta ikonostas: Literaturno-krytychni statti (pp. 71–81). Kyiv : Vydavnytstvo «Chas» [in Ukrainian].

10. Stratehii formuvannia tvorchoi osobystosti : metody, pryimy, formy [Strategies for developing a creative personality: methods, techniques, forms]. (2020). Kyiv : Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

11. Tarnashynska, L. (2008). Prezumpsiia dotsilnosti: Abrys suchasnoi literature-znavchoi kontseptolohii [Presumption of expediency : Outline of modern literary conceptology]. Kyiv : Vydavnychi dim «Kyievo-Mohylianska akademiia» [in Ukrainian].

12. Jankowych, A. (2020). Mizhpokolinnevyi transfer moralnoi kultury : istorychnyi aspekt [Intergenerational transfer of moral culture: historical aspect]. *Transdyscyplinarne studia*, 15, 63–77. Bydgoszcz : Wydawnictwo Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy [in Polish].